

Fascinující roční období – jaro

Sluňákov

Centrum ekologických aktivit
města Olomouce, o.p.s.

Text: Monika Tošenovská

Foto: Monika Tošenovská, Monika Vraštilová, Alice Šustková,
Jana Musilová, Pavla Pospíšilová

Podle kalendáře vítáme jaro oficiálně 21. 3. – poslední dobou je počasí ale tak trochu vrtkavé a rozdíl mezi zimou a jarem se pomalu stírá. První sluneční paprsky nás často zahřejí už třeba během února, zmatené stromy napučí, v zahrádkách vykouknou květiny, ptáčky se nám nad hlavami rozezpívají... A pak naopak v dubnu, když už jsme jarně naladěni, vrátí se mrazíky, sežehnou rozkvetlé stromy... Ať už ale přijde, kdy přijde, určitě se na něj také těšíte. Jaro znamená probuzení přírody ze zimy a pro většinu lidí je to nejoblíbenější roční období. Všechno působí tak svěže a vesele! Sluníčko září hřejivěji a projasní větší délku dne. To nám hned zlepší náladu! Pojďte si tedy jaro prožít všemi smysly, objevovat, žasnout... ☺

🌸 Zažijte jaro!

- Zažeňte zimu a podle staré tradice spalte či utopte Moranu.
- Probroďte jarní zurčivý potok po proudu i proti němu.
- Pohladte si svěží zelenou trávu, nasávejte její svěží vůni, kochejte se její zářivou zelení – porovnejte ji pak s odstínem trávy v létě.
- Kochejte se jarními květy – pohladte si je (třeba „kočičky“ nebo koniklece jsou tak heboučké!), přivoňte k nim, vnímejte jejich zářivé barvy...
- Staňte se zahradníky aspoň na kousku půdy u domu nebo si založte truhlíkovou zahrádku. Zasaďte si něco dobrého i květiny pro okrasu a lákání hmyzu.
- Probádejte rostliny v okolí – vyzkoušejte, jak jejich listy a květy barví na papír, očičkejte je, některé můžete ochutnat, změřte, jak mají dlouhé šlahouny, spočítejte lístky či květy ...
- Nasbírejte pampelišky a uvařte si z nich „med“, očesejte bezinkové a lipové květy

a vyrobte z nich domácí čaje, limonády a sirupy...

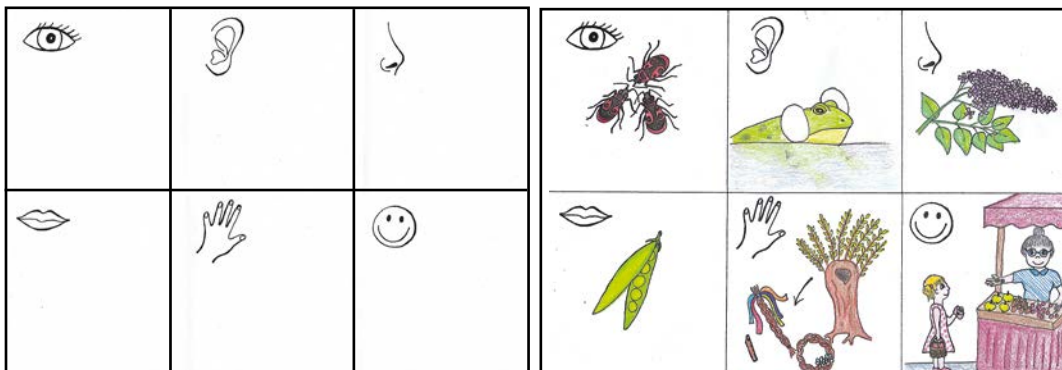
- Ochutnejte bylinky z přírody – upečte si kopřivovou nádivku, uvařte špenát z medvědího česneku, připravte salát s ptačincem, ozdobte si chleba s tvarohem jarními květy...
- Podívejte se zblízka do trávy a pozorujte pilně pobíhající mravence, včelky a čmeláky na květech, ruměnice shlukující se u kmenů, housenky chroustající listí...
- Prozkoumejte život ve vodách – zalovte sítkou a pozorujte vodní drobné živočichy pod lupou, hledejte žabí vajíčka a pulce, sledujte vážky poletující nad hladinou a vodoměrky pobíhající po hladině...
- Vypravte se na výlet za mláďaty do zoo či na farmu.
- Vyrazte na výlet do přírody na kole.
- Vydejte se s přáteli či rodinou na piknik.
- Nakupte si čerstvou zeleninu na místním trhu.
- Nafoťte si rodinné fotky v záplavě jarních květů (i na stromech).
- Nabarvěte si vajíčka, upečte beránka a mazanec, upleťte pomlázku... užijte si tradiční Velikonoce!

Úkol

Doplňte vlastní nápady, jak si užít jaro všemi smysly – ke každému symbolu zkuste nakreslit obrázek, co vy rádi pozorujete, posloucháte, čicháte, ochutnáváte, ohmatáváte, zažíváte... a hotový obrázek nám pošlete!

Pracovní list k vyplnění a příklad vyplněného pracovního listu:

Co se děje v přírodě?

- ✚ Den se prodlužuje a noc je kratší. Sluneční paprsky získávají sílu a prohřívají přírodu. Počasí je ale proměnlivé. Někdy je slunečno a teplo, jindy se vrátí přízemní mrazíky, zatáhne se obloha a přší, sesypou se kroupy... Prostě tzv. aprílové počasí – každou chvíli je jinak. Díky tomu můžeme často pozorovat na obloze kouzelnou duhu. Někdy se spojí hromadné tání sněhu a vytrvalé deště a mohou nastat záplavy.
- ✚ Také noční obloha nám může nabídnout zajímavou podívanou. Můžete se dívat pouhýma očima a hledat tvary souhvězdí, která připomínají různé bájně hrdiny, zvířata a příšery. Ke každému se váže nějaký příběh. Na jaře můžete pozorovat souhvězdí, která jindy neuvidíte – Pastýře, Vlasy Bereniky, Lva, Pannu a Raka. Kdo má větší dalekohled, uvidí více hvězd, mlhoviny i galaxie. V období mezi 16. dubnem a 26. květnem navíc můžete zahlédnout „padající hvězdy“ (tzv. meteorické roje) – bedlivě tedy sledujte noční oblohu a až nějakou z nich uvidíte, nezapomeňte si něco přát ☺. V dubnu lze také vidět výjimečně velký úplněk – tzv. „superměsíc“, který se takto velký jeví pouze jednou za 14 měsíců (27. 4. 2021).
- ✚ Rozmrzají louže, pramínky a studánky. Probouzí se v nich život. Probuzená voda často uvítá naši pomoc – obnovení „cestičky“ pro pramínek či pročištění studánky (<https://www.estudanky.eu/zachranme-studanky>). Podobnou pomoc ráda přijme celá příroda – po odtání sněhu se bohužel všude objeví spousta odpadků a ztracených věcí po zimních turistech.
- ✚ Semínka, hlízy a cibulky rostlin se probouzí k životu a klíčí. Keře a stromy pučí. Některé nejdříve kvetou (např. „zlatý dešť“, meruňka, třešeň), jiné se nejprve zazelenají a květy se ozdobí až později (např. hloh, bez, jabloň). Signálem k probuzení je především delší sluneční svit v kombinaci s vyššími teplotami.
- ✚ Drobní živočichové procitají ze zimního spánku – mravenci vylézají z hlubin mravenišť, čmeláci a včely vylétají na první průzkumy květin v okolí, brouci a pavouci se soukají ven ze svých zimních schovávaček – škvír v přírodninách i našich obydlích, motýli se líhnou z přezimujících vajíček, housenek (např. batolci, modrásci) či kukel (např. bělásci, otakárci) nebo se po zimním spánku probouzí jako dospělci (např. babočka paví oko, žluťásek řešetlákový), někteří motýli se dokonce vrací z teplých krajín (např. babočka admirál, dlouhozobka svízelová), žížaly prolezou z půdních hlubin do vrchní prohřáté vrstvy, slimáci se líhnou z vajíček a „šneci“ odemykají své zavíčkované ulity a vystrkují tykadla ven...
- ✚ Ryby vyplouvají z bahnitých hlubin jezer a rybníků do sluníčkem prohřáté vrstvy u hladiny a většina druhů se tře – rozmnožuje. Stejně tak se probouzí a líhne vodní hmyz a jiní bezobratlí – takže ve vodě se to jen hemží.
- ✚ „Na svatého Jiří vylézají hadi a štíři.“ Lidové rčení platí neomylně – tedy s načasováním podle toho, kdy sluneční paprsky začnou opravdu hřát, což může být samozřejmě i dříve než v dubnu. Ještěrky, hadi a obojživelníci opouští své zimní úkryty, vyhřívají se na sluníčku, začínají hájit své území (tzv. teritorium) a samci lákají samičky k rozmnožování. Žáby za tím účelem pořádají hlasité koncerty, mloci se vydávají na svou pouť k potůčkům, čolci tančí své zasnubní tance a my můžeme v loužích, potůčcích a tůních pozorovat rosolovitá vajíčka a později rozličné pulce.
- ✚ Ptáci vítají jaro svým zpěvem hájícím své území a lákajícím samičky k založení rodiny. Čím hlasitěji a zajímavěji samečci zpívají, tím lépe dávají najevo: „Já jsem nejzdatnější – mě si vyber jako otce svých ptáčat.“ Aby samičku ještě lépe nalákali, staví rozličná hnízda (např. strážlík). Většinou však staví hnízdo až společně se samičkou. Druhy, které na zimu odletěly do teplých krajín, se postupně vrací – např. drozdi, pěnice, vlaštovky, hrdličky, slavíci, žluvy...

Jejich přilet a budování hnízd můžete sledovat s podporou různých projektů ČSO – nabízíš bádaové i zábavné náměty a zapojíte se tak přímo do praktické ochrany přírody – např. Jaro ožívá (<http://www.springalive.net/cs-cz>) či Čapí hnízda (<https://www.birdlife.cz/capi/>).

✿ Také savci jsou aktivnější – zimní spáči se probouzejí a vykukují ze svých nor, dutin a brlohů (např. plši, netopýři, ježci, jezevci) a i ti ostatní, kteří v zimě nespali, čileji pobíhají a celí vyhladovělí po období nedostatku hledají probuzené zdroje potravy. V lese, na louce i u vody se rodí mláďata.

✿ **Návod na výrobu ptačí budky a rady k jejímu vyvěšení**

Chcete pomoci ptáčkům ve svém okolí a přitom se protreňovat ve své zručnosti? Nachystejte si metr, pilku, pilník, kladivo, vrtačku, šroubovák, kleště, nůžky a také dřevěné desky, hřebíky, vruty, drát a střešní krytinu „térpapír“. Ptačí budky jsou různých velikostí a tvarů – záleží na druhu ptáka, který ji má obývat. Zde nabízíme návod na nejběžnější typ budky vhodný především pro sýkory. Možná se vám tam, ale zabydlí i např. lejsci, vrabci, brhlíci či rehci.

Podle návodu si naměřte, nařežte a zabruste dřevěné desky v potřebném počtu a velikosti. V místech označených v návodu do dřevěných desek navrtejte otvory a pomocí nich a vrutů pak desky postupně spojte v pořadí, jaké radí návod. Snažte se jednotlivé části spojovat přesně, aby nevznikaly škvíry a do budky později nezatékalo. Kolem vchodu je doporučeno vyrobit bezpečnostní prkénko prodlužující vletový otvor – zabezpečení proti predátorům. Naopak často používané bidýlko určitě k budce nepřidávejte – jednak predátorům usnadňuje vstup do budky, a jednak ptákům překáží při vletu do budky. Střechu upevněte pomocí zasouvatelných hřebíků – nepřipojujte ji napevno. Stříšku je třeba opakovaně sundávat, budku kontrolovat a čistit uvnitř. Stříšku pomocí hřebíků a kladiva pokryjte „térpapírem“, který by měl trochu přesahovat na všech stranách. Nakonec budku zavěste na pevný drát. Vhodné je budku natřít tmavou barvou – zajistí voděodolnost budky a zároveň lepší termoregulaci.

Dbejte na správné vyvěšení budky. Sýkorník se vyvěšuje cca 2–2 m vysoko, na místo chráněné

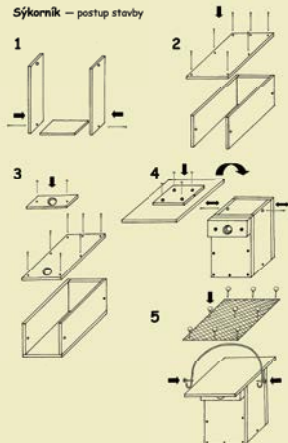

před větrem i přímým sluncem, vletovým otvorem nejlépe namířený na východ či západ. Důležité je vybrat místo nepřístupné predátorům – hlavně kočkám a kunám. Kromě stromů lze využít i stěny domů, altánků apod.

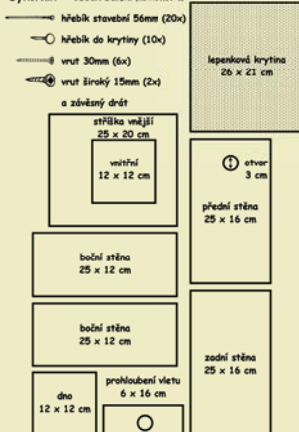
Návod ve větším rozlišení a také podrobné informace k výrobě a vyvěšení budky naleznete zde: Další návody k výrobě ptačích budek najdete zde: <http://www.birdlife.cz/vyroba-ruznych-typu-budek/>

Návody na výrobu ptačích budek

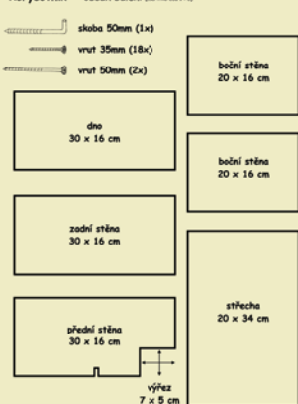
Sýkorník – postup stavby

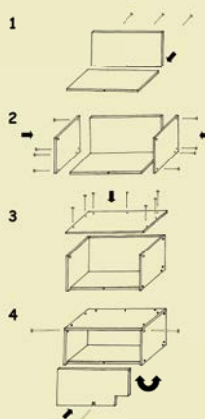
Sýkorník – obsah balení (odřezky čar 1:3)

Rorýsovník – obsah balení (odřezky čar 1:3)

Rorýsovník – postup stavby

Sdílejte s námi své zážitky – inspirujte tak ostatní k tomu, jak si užít přírodu všemi smysly, a zároveň se zapojte do soutěže o lákavé ceny! Stačí napsat pár řádků o tom, co zajímavého jste zažili, objevili, viděli, slyšeli, co vás překvapilo apod. Nebo pošlete své „úlovky“ formou fotek, obrázků, záznamů z deníku atd. Za každé roční období vylosujeme 1 výherce a v posledním čísle v roce zveřejníme nejzajímavější příspěvky. Zasílejte na monika.tosenovska@seznam.cz či Monika Tošenovská, Velkomoravská 12, Olomouc 779 00.